

OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH W KAMPANII WYBORCZEJ

PORADNIK

1. WSTĘP	2
2. AKTY PRAWA REGULUJĄCE PRZEBIEG WYBORÓW	3
3. PODSTAWOWE POJĘCIA Z ZAKRESU OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH	4
3.1 POJĘCIE DANYCH OSOBOWYCH	4
3.2 PRZETWARZANIE DANYCH OSOBOWYCH	5
3.3 ADMINISTRATOR	5
3.4 OBOWIĄZKI ADMINISTRATORA	7
3.5 ADMINISTRACJA WYBORCZA	8
3.6 KOMITETY WYBORCZE	8
3.7 ZASADY DOTYCZĄCE PRZETWARZANIA DANYCH OSOBOWYCH	10
3.8 PRZEJRZYSTE INFORMOWANIE I PRZEJRZYSTA KOMUNIKACJA – OBOWIĄZEK INFORMACYJNY, REALIZACJA ZASADY PRZEJRZYSTOŚCI	11
4. PRAWA WYBORCÓW I INNYCH OSÓB, KTÓRYCH DANE SĄ PRZETWARZANE	12
5. PRZETWARZANIE DANYCH OSOBOWYCH W CELACH MARKETINGU WYBORCZEGO	16
6. REALIZACJA ZASADY OGRANICZENIA PRZECHOWYWANIA DANYCH OSOBOWYCH W PROCESIE WYBORCZYM	20
7. ZAPEWNIENIE ZASADY INTEGRALNOŚCI I POUFNOŚCI – BEZPIECZEŃSTWO PRZETWARZANIA DANYCH OSOBOWYCH	23
8. PRZETWARZANIE DANYCH OSOBOWYCH DOTYCZĄCYCH POGŁADÓW POLITYCZNYCH WYMAGA ODPOWIEDNICH ZABEZPIECZEŃ	25
9. OBOWIĄZEK PROWADZENIA REJESTRU CZYNNOŚCI PRZETWARZANIA DANYCH OSOBOWYCH	26
10. ZGŁASZANIE NARUSZEŃ OCHRONY DANYCH	27
11. WYZNACZENIE INSPEKTORA OCHRONY DANYCH	29
12. ODPOWIEDZI NA 16 NAJCZĘŚCIEJ ZADAWANYCH PYTAŃ	31
13. PRZYPISY	38

Wybory powszechne są niezbędnym warunkiem właściwego funkcjonowania współczesnych demokracji – dają obywatelom możliwość udziału w życiu publicznym i wpływu na kształt polityki państwa na jego różnych szczeblach. Zgłaszanie kandydatów w wyborach oraz prowadzenie na ich rzecz kampanii wyborczej należy do komitetów wyborczych, które w zależności od rodzaju wyborów mogą być tworzone przez różne podmioty (partie polityczne lub ich koalicje, wyborców, czy stowarzyszenia i organizacje społeczne). Wśród tych podmiotów największą rolę odgrywają partie polityczne, czyli organizacje mające na celu wywieranie metodami demokratycznymi wpływu na kształtowanie polityki państwa lub sprawowanie władzy publicznej i to nie tylko w okresie kampanii wyborczej.

W państwach demokratycznych jedną z podstawowych wartości konstytucyjnych jest wolność tworzenia partii politycznych. Cele i zasady działania partii politycznych nie mogą naruszać Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹, a także przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych². W systemie demokratycznym władza jest zdobywana dzięki wygranym wyborom. Dlatego zabiegi zmierzające do pozyskania poparcia wyborców w okresie kampanii wyborczej podlegają szczególnej intensyfikacji. Te działania często wiążą się z wykorzystywaniem danych osobowych i podlegają rygorom określonym przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej: RODO, które w Polsce jest stosowane od 25 maja 2018 r., a także ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych³, zwanej dalej: ustawą o ochronie danych osobowych. Komitety wyborcze oraz inne podmioty zaangażowane w kampanię wyborczą muszą przestrzegać nie tylko przepisów bezpośrednio regulujących jej przebieg, ale również przepisów o ochronie danych osobowych. Ma to tym większe znaczenie, że przepisy regulujące przebieg wyborów w ograniczonym zakresie odnoszą się do kwestii związanych z ochroną danych osobowych. W demokratycznym państwie prawnym, osoby sprawujące funkcje publiczne, w szczególności pochodzące z wyboru bądź kandydujące na te stanowiska, powinny zwracać szczególną uwagę na to, aby ich działania nie naruszały przepisów obowiązującego prawa. Zaktualizowana wersja poradnika „Ochrona danych osobowych w kampanii wyborczej” ma pomóc w zapobieżeniu występowania takich nieprawidłowości i naruszeń związanych z przetwarzaniem danych osobowych w kampanii wyborczej. Ważną funkcją poradnika jest również przybliżenie obywatelom ich praw w zakresie ochrony danych osobowych w kontekście aktualnych przepisów prawa wyborczego. Nad przestrzeganiem prawa obywateli do ochrony ich danych osobowych także w kontekście wyborów czuwa niezależny organ – Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych. Zadania Prezesa Urzędu zostały określone w art. 57 RODO oraz przepisach ustawy o ochronie danych osobowych.

AKTY PRAWA REGULUJĄCE PRZEBIEG WYBORÓW

2

Problematyka przeprowadzania wyborów przez wiele lat określona była w licznych szczególnych aktach prawnych.

Obecnie podstawowym aktem prawnym dotyczącym tego zagadnienia jest ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy⁴, która reguluje tryb zgłaszania kandydatów oraz przeprowadzania wyborów na Prezydenta RP, do Sejmu i Senatu RP, do Parlamentu Europejskiego, a także do organów stanowiących jednostki samorządu terytorialnego oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Kodeks wyborczy był wielokrotnie znowelizowany, także w celu dostosowania jego postanowień do przepisów RODO.

Nowelizacja przepisów Kodeksu wyborczego (wprowadzona w 2023 r., przepisami ustawy z dnia 26 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy oraz niektórych innych ustaw⁵) przyniosła nowe rozwiązania także w zakresie przetwarzania danych osobowych, w tym Centralny Rejestr Wyborców.

Dodatkowo istnieje wiele aktów wykonawczych do ww. ustawy doprecyzowujących jej przepisy⁶. W Kodeksie wyborczym o wiele łatwiej jest wskazać zakazy odnoszące się do przebiegu kampanii wyborczej niż określić nakazy jej dotyczące, w szczególności w obszarze przetwarzania danych osobowych.

W konsekwencji, w razie braku w tym zakresie szczególnych przepisów, należy stosować przepisy RODO.

PODSTAWOWE POJĘCIA Z ZAKRESU OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH

3

Właściwy przebieg procesu wyborczego wiąże się z koniecznością przetwarzania danych osobowych dotyczących w szczególności wyborców, osób kandydujących w wyborach, jak też zaangażowanych w inny sposób w proces wyborczy.

Zarówno administracja wyborcza, jak i komitety wyborcze są zobowiązane do stosowania przepisów ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO).

3.1 Pojęcie danych osobowych

Na wstępie należy wyjaśnić samo pojęcie danych osobowych. Według RODO dane osobowe oznaczają wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej. Osoba taka to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, np. na podstawie: identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numeru identyfikacyjnego (np. PESEL), identyfikatora internetowego, danych o lokalizacji, czy cech fizycznych albo genetycznych, a także szeregu innych właściwości lub czynników.

Do danych osobowych zalicza się również informacje dotyczące osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

RODO stosuje się do przetwarzania danych osobowych w sposób całkowicie lub częściowo zautomatyzowany oraz w przypadku przetwarzania w sposób inny niż zautomatyzowany, np. w formie tradycyjnej – papierowej, jeżeli dane stanowią lub mogą stanowić część zbioru.

Dane osobowe dzielą się na trzy kategorie:

- a) dane tzw. zwykłe, takie jak: imię, nazwisko, numer PESEL, adres zamieszkania, data i miejsce urodzenia, numer telefonu, wykonywany zawód, wizerunek, adres e-mail itp. (art. 6 RODO),
- b) szczególne kategorie danych osobowych, ujawniające informacje takie jak np. stan zdrowia i poglądy polityczne (art. 9 RODO), np. dane osoby popierającej utworzenie komitetu wyborczego albo zgłoszenie danego kandydata,
- c) dane dotyczące wyroków skazujących oraz czynów zabronionych lub powiązanych środków bezpieczeństwa (art. 10 RODO).

3.2 Przetwarzanie danych osobowych

„Przetwarzanie” oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany. Przykładowo jest to zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie⁷.

W trakcie wyborów dochodzi do wielorakich procesów przetwarzania danych osobowych, m.in. gdy komitety wyborcze zbierają podpisy pod listami poparcia kandydatów, przy aktualizowanym przez gminę w Centralnym Rejestrze Wyborców spisie wyborców. Do przetwarzania danych osobowych dochodzi również gdy wójt rozpatruje reklamację na nieprawidłowości w Centralnym Rejestrze Wyborców, jeżeli wyborca nie został ujęty w Centralnym Rejestrze Wyborców lub nie ujęto go w żadnym obwodzie głosowania albo został on nieprawidłowo ujęty w obwodzie głosowania czy wskutek prowadzenia rejestracji listy kandydatów przez komisje wyborcze.

Ważne!

Przetwarzanie danych to nie tylko pozyskiwanie i udostępnianie danych związanych z wyborami (pozyskiwanie przez komitety wyborcze danych osobowych do celów agitacji wyborczej, posługiwanie się spisem wyborców prowadzonym przez konsula czy kapitana statku). Przetwarzanie danych to także przechowywanie danych i, jak również umożliwienie wglądu do nich.

3.3 Administrator

Kolejnym ważnym pojęciem, które jest zdefiniowane w przepisach RODO, jest pojęcie „administratora”. To przede wszystkim na niego nakłada się obowiązki związane z przetwarzaniem, w tym ochroną danych osobowych. W świetle RODO może nim być osoba fizyczna, osoba prawna, organ publiczny, jednostka organizacyjna i inne podmioty, które ustalają cele i sposoby przetwarzania danych.

Jeżeli co najmniej dwóch administratorów wspólnie ustala cele i sposoby przetwarzania, to są oni współadministratorami⁸.

Ważne!

Administratorem danych jest ten, kto ustala cele i sposoby przetwarzania danych.

W czasie kampanii wyborczej dane przetwarzają różni administratorzy na różnych jej etapach. Obowiązki poszczególnych administratorów danych zależą również od typu kampanii wyborczej. Kodeks wyborczy odmiennie reguluje prowadzenie kampanii w:

- wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej;
- wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego (rad gmin, rad powiatów i sejmików województw) oraz wyborach wójta (burmistrza i prezydenta miasta).

W zależności od typu wyborów inne są przepisy dotyczące funkcjonowania komitetów wyborczych oraz komisji wyborczych. Wśród wskazanych w kodeksie wyborczym podmiotów przetwarzających dane osobowe – w zależności od funkcji, jakie pełnią w kampanii wyborczej – możemy wyróżnić administratorów, którzy odpowiadają za przetwarzanie danych w ramach przyznanych im ustawowo kompetencji w postaci:

- stałych organów wyborczych: Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych; przy czym każdy z tych organów administruje danymi osobowymi w innym zakresie i celu określonym ściśle w przepisach odrębnych, np. PKW będzie administratorem danych osób, wobec których wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności⁹, zaś komisarz wyborczy administratorem danych osób wnoszących skargi na działalność terytorialnych komisji wyborczych¹⁰;
- Krajowego Biura Wyborczego¹¹ – w zakresie obsługi organizacyjno-administracyjnej oraz finansowej i technicznej organów wyborczych powołanych w związku z zarządzonymi wyborami – okręgowe, rejonowe i terytorialne komisje wyborcze (wojewódzkie, powiatowe i gminne komisje wyborcze) oraz obwodowe komisje wyborcze;
- wójta (burmistrza, prezydenta), starosty, marszałka województwa¹² – w zakresie obsługi i technicznomaterialnych warunków pracy obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz wykonywania zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów gminy, powiatu lub województwa;

- komitetów wyborczych¹³ – komitety wyborcze mogą być tworzone w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej przez partie polityczne i koalicje partii politycznych oraz przez wyborców. W wyborach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wyłącznie przez wyborców, a w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta mogą być tworzone przez partie polityczne i koalicje partii politycznych, stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz przez wyborców;
- ministra właściwego do spraw informatyzacji, ministra właściwego do spraw zagranicznych; wójta (burmistrza, prezydenta), Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych, konsulów¹⁴ – w związku z przetwarzaniem danych w Centralnym Rejestrze Wyborców.

3.4 Obowiązki administratora

Obowiązki administratorów uczestniczących w procesie wyborczym na podstawie przepisów Kodeksu wyborczego są związane z zadaniami i uprawnieniami, które nakłada na nich Kodeks wyborczy. Podstawowym obowiązkiem administratora, wynikającym z zasady legalizmu, jest przetwarzanie danych osobowych na podstawie właściwej przesłanki.

Przesłanki te wymienione są w art. 6, 9 i 10 RODO, w zależności od kategorii przetwarzanych danych.

Ponadto, administrator jest zobowiązany do przestrzegania zasad dotyczących przetwarzania danych osobowych, w tym m.in. do:

- spełnienia względem osób, których dane dotyczą, obowiązku informacyjnego, o którym mowa w art. 13 i 14 RODO,
- zabezpieczenia danych osobowych przez zastosowanie odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych, tak aby dane te nie były udostępniane osobom nieupoważnionym oraz aby dane te były chronione przed zniszczeniem albo utratą (np. poprzez szyfrowanie danych, pseudonimizację¹⁵, zapewnienie integralności i poufności danych),
- respektowania praw osób, których dane są przetwarzane, np. udzielania informacji co do celów, sposobów, źródeł, zakresu przetwarzania danych osobowych, spełniania żądań sprostowania, uaktualnienia albo uzupełnienia czy też ograniczenia przetwarzania.

3.5 Administracja wyborcza

Obowiązki organów wyborczych, wskazanych w art. 152 Kodeksu wyborczego, w związku z kampanią wyborczą, są uregulowane w tym akcie prawnym. Zadania zarówno Państwowej Komisji Wyborczej, jak i okręgowej, rejonowej i terytorialnej komisji wyborczej, obwodowej komisji wyborczej oraz innych organów uregulowano poprzez wymienienie w Kodeksie ich uprawnień i obowiązków związanych z organizacją wyborów.

Przetwarzanie danych osobowych będzie się więc odbywać na podstawie art. 6 ust. 1 lit. c RODO, tj. w celu realizacji obowiązku wynikającego z przepisów prawa. Przetwarzanie danych osobowych przez ww. organy związane z organizacją i kontrolą wyborów jest spełnieniem obowiązków prawnych nałożonych na nie przez ustawodawcę i w tym zakresie podmioty powinny te dane przetwarzać.

W przypadku przetwarzania danych osobowych przez organy publiczne w ramach realizacji ich zadań nie ma zastosowania art. 6 ust. 1 lit. f RODO. Nie mogą one przetwarzając dane osobowe powołać się na prawnie uzasadnione interesy realizowane przez administratora lub osobę trzecią.

3.6 Komitety wyborcze

W przypadku komitetów wyborczych podstawy ich działania zostały wskazane m.in. w art. 84 i nast. Kodeksu wyborczego. Oprócz przepisów bezpośrednio wskazujących uprawnienia do zbierania i przetwarzania danych osobowych w związku z zgłaszaniem kandydatów w wyborach, zbieraniem i dalszym przetwarzaniem danych z list wyborczych, pozyskiwaniem wpłat finansowych na kampanie, w których to przypadkach przetwarzanie danych osobowych odbywa się bezpośrednio na podstawie przepisów prawa i ma zastosowanie art. 6 ust. 1 lit. c RODO, komitety wyborcze przetwarzają także dane osobowe w związku z agitacją wyborczą, której zakres nie został doprecyzowany w przepisach pod kątem ochrony danych osobowych. Przetwarzanie danych osobowych przez komitety wyborcze na potrzeby kampanii wyborczej, które nie wynikają bezpośrednio z uprawnień wskazanych w Kodeksie wyborczym jest możliwe, lecz wymaga wykazania innej podstawy prawnej przetwarzania, np. przesłanki zgody, o której mowa w art. 6 ust. 1 lit. a RODO albo wykazania prawnie uzasadnionego interesu administratora, określonego w art. 6 ust. 1 lit. f RODO.

Przesłanka zgody jest najczęściej konieczna do przetwarzania danych wyborców w związku z prowadzeniem wobec nich agitacji wyborczej w formie zindywidualizowanej informacji. Natomiast realizacją prawnie uzasadnionego interesu administratora będzie pozyskanie danych w sposób inny niż od osoby, której dane dotyczą (np. z powszechnie dostępnych rejestrów publicznych – np. KRS, CEDG i in. czy też baz danych marketingowych). Warunkiem legalności wykorzystania danych z takiego źródła jest jednak uprzednie spełnienie wobec osoby, której dane dotyczą obowiązku informacyjnego określonego w art. 14 RODO. Osoba taka ma bowiem prawo do zgłoszenia sprzeciwu na podstawie art. 21 RODO. Wówczas administrator traci prawo do dalszego przetwarzania danych w celach nim objętych i powinien dane usunąć. Przetwarzając dane osobowe na potrzeby wyborów należy więc wyraźnie odróżnić sytuację, w której przetwarzanie danych osobowych wiąże się bezpośrednio z realizacją przepisów prawa wyborczego od sytuacji, w której przetwarzanie, pomimo że wiąże się z wyborami, nie ma wprost oparcia w przepisach regulujących tę materię, co będzie się wiązało z koniecznością uzyskania zgody na przetwarzanie lub poszukiwania innej przesłanki legalizującej ten proces. Administratorzy przetwarzający dane osobowe w celach wynikających z Kodeksu wyborczego mogą również przetwarzać dane osobowe na podstawie art. 6 ust. 1 lit. e RODO, o ile są w stanie wykazać, że wykonują zadanie w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej¹⁶.

Ważne!

Każda z przesłanek legalności przetwarzania szczególnych kategorii danych ma charakter samodzielny. Spełnienie przynajmniej jednej z nich uprawnia administratora do przetwarzania danych.

3.7 Zasady dotyczące przetwarzania danych osobowych

RODO wprowadza w art. 5 obowiązek przestrzegania następujących zasad dotyczących przetwarzania danych osobowych, zgodnie z którymi dane osobowe muszą być:

- a) przetwarzane zgodnie z prawem, rzetelnie i w sposób przejrzysty dla osoby, której dane dotyczą (**zgodność z prawem, rzetelność i przejrzystość**);
- b) zbierane w konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach i nieprzetwarzane dalej w sposób niezgodny z tymi celami (**ograniczenie celu**);
- c) adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane (**minimalizacja danych**);
- d) prawidłowe i w razie potrzeby uaktualniane, a dane osobowe, które są nieprawidłowe w świetle celów ich przetwarzania, muszą być niezwłocznie usunięte lub sprostowane (**prawidłowość**);
- e) przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane (**ograniczenie przechowywania**);
- f) przetwarzane w sposób zapewniający odpowiednie bezpieczeństwo danych osobowych, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, za pomocą odpowiednich środków technicznych lub organizacyjnych (**integralność i poufność**).

Jednocześnie administrator jest odpowiedzialny za przestrzeganie powyższych zasad i musi być w stanie to wykazać (**rozliczalność**). Ta zasada kładzie nacisk na praktyczne aspekty wdrożenia RODO w każdej jednostce poprzez wprowadzenie i stosowanie odpowiednich procedur i innych działań zapewniających przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych. Niezależnie od środków wynikających bezpośrednio z przepisów Kodeksu wyborczego, administrator powinien rozważyć wdrożenie działań pomagających stosować zasadę rozliczalności, np. poprzez szkolenia dla pracowników komitetów wyborczych w zakresie ochrony danych osobowych. W kontekście zasady rozliczalności można wskazać przykładowo motyw 42 RODO, zgodnie z którym, jeśli przetwarzanie odbywa się na podstawie zgody osoby, której dane dotyczą, administrator powinien być w stanie wykazać, że osoba, której dane dotyczą, wyraziła zgodę na operację przetwarzania. W szczególności, w przypadku oświadczenia składanego w innej sprawie, powinny istnieć gwarancje, że osoba, której dane dotyczą, jest świadoma wyrażenia zgody oraz jej zakresu.

3.8 Przejrzyste informowanie i przejrzysta komunikacja – obowiązek informacyjny, realizacja zasady przejrzystości

Administrator obowiązany jest respektować prawa osób, których dane dotyczą, uregulowane w rozdziale III RODO (prawo do przejrzystej informacji i komunikacji, informacji i dostępu do danych osobowych, prawo do sprostowania danych, prawo do usunięcia danych – tzw. „prawo do bycia zapomnianym”, prawo do ograniczenia przetwarzania, prawo do przenoszenia danych, prawo do sprzeciwu). Poszanowanie zasady przejrzystości nabiera szczególnego znaczenia w kształtowaniu zaufania podmiotu danych jako wyborcy do podmiotu, które je pozyskuje. Zgodnie z art. 12 RODO, administrator powinien zapewnić przejrzyste informowanie i przejrzystą komunikację oraz tryb wykonywania praw przez osobę, której dane dotyczą. Administrator podejmuje odpowiednie środki, aby w zwięzłej, przejrzystej, zrozumiałej i łatwo dostępnej formie, jasnym i prostym językiem udzielić osobie, której dane dotyczą, wszelkich informacji. W artykule tym doprecyzowano procedury i terminy udzielenia takiej informacji. Administrator ma obowiązek spełnienia wobec osoby, której dane przetwarza obowiązku informacyjnego. Jeżeli pozyskuje dane osobowe bezpośrednio od tej osoby, powinien przekazać jej informacje określone w art. 13 RODO. W sytuacji, gdy pozyskał jej dane z innego źródła, powinien poinformować o kwestiach wymienionych w art. 14 RODO. Administrator ma prawo do zaniechania tego obowiązku na podstawie art. 14 ust. 5 lit. c RODO, gdy pozyskanie lub ujawnienie danych jest wyraźnie uregulowane prawem Unii lub prawem państwa członkowskiego, któremu podlega, przewidującym odpowiednie środki chroniące prawnie uzasadnione interesy osoby, której dane dotyczą.

Ważne!

Jednak jeżeli komitet wyborczy w ramach prowadzenia agitacji wyborczej pozyskał i przetwarza dane osobowe, a przetwarzanie to nie wynika bezpośrednio z przepisów prawa wyborczego (np. dane kontaktowe do osób wspierających kampanie komitetu zostały pozyskane od firmy zajmującej się marketingiem politycznym lub od partii politycznej), obowiązek wynikający z art. 14 ust. 1 RODO powinien zostać spełniony w zakresie i w terminach w nim wskazanych. Należy pamiętać, że komunikaty powinny być przekazywane osobom, których dane dotyczą, w sposób jasny, przejrzysty i dostosowany do odbiorcy. Może w tym pomóc tzw. warstwowe przekazywanie informacji. Polega ono na wskazaniu osobie, której dane dotyczą, jedynie najistotniejszych elementów wynikających z art. 13 lub 14 RODO (jakie prawa przysługują osobie, której dane dotyczą). Pełne informacje mogą być podane odrębnie, np. zamieszczone na stronie internetowej, do której można odesłać w pierwszej warstwie informacji¹⁷.

PRAWA WYBORCÓW I INNYCH OSÓB, KTÓRYCH DANE SĄ PRZETWARZANE

4

RODO nakłada na administratorów obowiązek realizacji określonych praw osób, których dane osobowe są przetwarzane (zauważyć należy, że mogą być różne kategorie osób, m.in. potencjalni wyborcy, wolontariusze, członkowie komisji wyborczych, członkowie partii – wszystkie te osoby mają prawa z RODO).

Istotnym uprawnieniem osoby, której dane dotyczą, jest wynikające z art. 15 RODO **prawo dostępu** do swoich danych.

Zgodnie ze wskazanym przepisem, osoba, której dane dotyczą, jest uprawniona do uzyskania od administratora potwierdzenia, czy przetwarza jej dane osobowe, a jeżeli ma to miejsce, jest uprawniona do uzyskania dostępu do nich oraz następujących informacji:

- cele przetwarzania,
- kategorie odnośnych danych osobowych,
- informacje o odbiorcach lub kategoriach odbiorców, którym dane osobowe zostały lub zostaną ujawnione, w szczególności o odbiorcach w państwach trzecich lub organizacjach międzynarodowych,
- w miarę możliwości planowany okres przechowywania danych osobowych, a gdy nie jest to możliwe, kryteria ustalania tego okresu,
- informacje o prawie do żądania od administratora sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania danych osobowych oraz do wniesienia sprzeciwu wobec takiego przetwarzania,
- informacje o prawie wniesienia skargi do organu nadzorczego,
- jeżeli dane osobowe nie zostały zebrane od osoby, której dane dotyczą – wszelkie dostępne informacje o ich źródle,
- informacje o zautomatyzowanym podejmowaniu decyzji, w tym o profilowaniu, oraz – przynajmniej w tych przypadkach – istotne informacje o zasadach ich podejmowania, a także o znaczeniu i przewidywanych konsekwencjach takiego przetwarzania dla osoby, której dane dotyczą.

W art. 18 § 7 Kodeksu wyborczego ustawodawca (odnośnie danych osobowych przetwarzanych w Centralnym Rejestrze Wyborców) wprost wskazuje na ministra właściwego do spraw informatyzacji jako wykonującego obowiązki, o których mowa w art. 15 RODO.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych administrator wykonujący zadanie publiczne nie przekazuje informacji, o których mowa w art. 15 ust. 1–3 RODO, jeżeli służy to realizacji zadania publicznego i niewykonywanie obowiązków, o których mowa w art. 15 ust. 1–3 RODO, jest niezbędne dla realizacji celów, o których mowa w art. 23 ust. 1 tego rozporządzenia, oraz wykonanie tych obowiązków:

1) uniemożliwi lub znacząco utrudni prawidłowe wykonanie zadania publicznego, a interes lub podstawowe prawa lub wolności osoby, której dane dotyczą, nie są nadrzędne w stosunku do interesu wynikającego z realizacji tego zadania publicznego lub,

2) naruszy ochronę informacji niejawnych.

Zgodnie zaś z art. 5 ust. 2 ustawy o ochronie danych osobowych, w przypadku gdy wykonanie obowiązków, o których mowa w art. 15 ust. 1 i 3 RODO, wymaga niewspółmiernie dużego wysiłku związanego z wyszukaniem danych osobowych, administrator wykonujący zadanie publiczne wzywa osobę, której dane dotyczą, do udzielenia informacji pozwalających na wyszukanie tych danych. Ponieważ realizację wyborów niewątpliwie uznać należy za zadanie publiczne, powyższe przepisy będą miały zastosowanie podczas realizowania kampanii wyborczych i przeprowadzania wyborów w zakresie działań realizowanych na podstawie przepisów prawa przez administrację wyborczą. Kolejnym istotnym uprawnieniem jest prawo do usunięcia danych – **tzw. prawo do bycia zapomnianym** – uregulowane w art. 17 ust. 1 RODO, które powoduje, że osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego usunięcia dotyczących jej danych osobowych, a administrator ma obowiązek bez zbędnej zwłoki je usunąć, jeżeli zachodzi jedna z następujących okoliczności:

a) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane,

b) osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. a RODO lub art. 9 ust. 2 lit. a RODO, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania,

c) osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 1 RODO wobec przetwarzania i nie występują nadrzędne prawnie uzasadnione podstawy przetwarzania lub osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 2 RODO wobec przetwarzania,

d) dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem,

e) dane osobowe muszą zostać usunięte w celu wywiązania się z obowiązku prawnego przewidzianego w prawie Unii lub prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator,

f) dane osobowe zostały zebrane w związku z oferowaniem usług społeczeństwa informacyjnego, o których mowa w art. 8 ust. 1 RODO.

Co istotne, jeżeli administrator upublicznił dane osobowe, a na mocy art. 17 ust. 1 RODO ma obowiązek usunąć te dane osobowe, to – biorąc pod uwagę dostępną technologię i koszt realizacji – podejmuje rozsądne działania, w tym środki techniczne, by poinformować administratorów przetwarzających te dane osobowe, że osoba, której dane dotyczą, żąda, by administratorzy ci usunęli wszelkie łącza do tych danych, kopie tych danych osobowych lub ich replikacje.

Prawo do bycia zapomnianym w większości przypadków uregulowanych w Kodeksie wyborczym nie będzie stosowane, ponieważ przepis ten wskazuje, że prawo to nie będzie miało zastosowania w zakresie, w jakim przetwarzanie jest niezbędne w przypadkach:

- wywiązania się z prawnego obowiązku wymagającego przetwarzania na mocy prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, któremu podlega administrator, lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi (w związku z uregulowaniem procedur wyborczych w aktach prawnych);
- celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych zgodnie z art. 89 ust. 1, o ile prawdopodobne jest, że prawo, o którym mowa w ust. 1, uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celów takiego przetwarzania (w związku z przekazywaniem dokumentów z wyborów do archiwów);
- ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń (w związku ze skargami wyborczymi).
- Istotnym uprawnieniem przysługującym wyborcy jest także – uregulowane w art. 18 RODO – prawo do ograniczenia przetwarzania, zgodnie z którym osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora ograniczenia przetwarzania w następujących przypadkach:
 - osoba, której dane dotyczą, kwestionuje prawidłowość danych osobowych – na okres pozwalający administratorowi sprawdzić prawidłowość tych danych,
 - przetwarzanie jest niezgodne z prawem, a osoba, której dane dotyczą, sprzeciwia się usunięciu danych osobowych, żądając w zamian ograniczenia ich wykorzystywania,
 - administrator nie potrzebuje już danych osobowych do celów przetwarzania, ale są one potrzebne osobie, której dane dotyczą, do ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń,
 - osoba, której dane dotyczą, wniosła sprzeciw na mocy art. 21 ust. 1 RODO wobec przetwarzania – do czasu stwierdzenia, czy prawnie uzasadnione podstawy po stronie administratora są nadrzędne wobec podstaw sprzeciwu osoby, której dane dotyczą.

Jeżeli przetwarzanie zostało ograniczone, takie dane osobowe można przetwarzać, z wyjątkiem przechowywania, wyłącznie za zgodą osoby, której dane dotyczą, lub w celu ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń, lub w celu ochrony praw innej osoby fizycznej lub prawnej, lub z uwagi na ważne względy interesu publicznego Unii lub państwa członkowskiego.

Okoliczność, w której osoba wystąpiła do administratora, żądając ograniczenia przetwarzania danych przetwarzanych przez niego w związku z wyborami, może wiązać się z sytuacją, w której pomimo złożenia takiego żądania dane nadal będą przetwarzane ze względu na interes publiczny. W związku z przetwarzaniem w ramach agitacji przez komitety wyborcze także danych osobowych pozyskanych na podstawie zgody z art. 6 ust. 1 lit. a RODO takie działania

nie dadzą się uzasadnić interesem publicznym państwa – w takich przypadkach ww. uprawnienie do ograniczenia przetwarzania będzie mogło mieć zastosowanie.

Ponadto Kodeks wyborczy przewiduje szereg uprawnień szczegółowych dla podmiotu danych. Przykładem uprawnienia przysługującego wyborcy na podstawie przepisów szczególnych jest prawo wnoszenia reklamacji na nieprawidłowości w Centralnym Rejestrze Wyborców, o którym mowa w art. 22 Kodeksu wyborczego.

Ważne!

Nie można realizować praw podmiotów danych z pominięciem szczególnych regulacji odnoszących się do aktualizacji danych czy też warunków ich usuwania zawartych w Kodeksie wyborczym.

PRZETWARZANIE DANYCH OSOBOWYCH W CELACH MARKETINGU WYBORCZEGO

5

Agitacja wyborcza jest niezbędnym elementem kampanii wyborczej. Artykuł 105 § 1 Kodeksu wyborczego definiuje ją jako publiczne nakłanianie, zachęcanie do głosowania w określony sposób lub do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego. Ustawodawca wskazuje ponadto, że każdy wyborca może prowadzić agitację wyborczą na rzecz kandydatów, w tym zbierać podpisy popierające ich zgłoszenia, po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego. Niewątpliwie agitacja wyborcza może również przybrać formę marketingu bezpośredniego. Komitety wyborcze przed przeprowadzeniem agitacji wyborczej powinny dokonać analizy ryzyka i oceny skutków dla ochrony danych. Powinny także projektować ochronę danych osobowych na każdym etapie przetwarzania danych i dokonać oceny, czy w określonych sytuacjach rzeczywiście konieczne jest przeprowadzanie agitacji z wykorzystaniem danych osobowych konkretnych osób. Wskazać należy, że różne są formy agitacji wyborczej, a przetwarzanie danych konkretnych osób musi być do nich dostosowane i niezbędne do realizacji zakładanego celu. Zgodnie z definicją zawartą w art. 1 rekomendacji R(85)20 Komitetu Ministrów Rady Europy przez „marketing bezpośredni” należy rozumieć „ogół działań, a także wszelkich dotyczących go usług pomocniczych umożliwiających oferowanie produktów i usług, bądź przekazywanie innych informacji do grupy ludności – za pośrednictwem poczty, telefonu lub innych bezpośrednich środków – w celach informacyjnych bądź w celu wywołania reakcji ze strony osoby, której dane dotyczą”. Wyraźnie widać więc, że marketing bezpośredni obejmuje nie tylko ofertę produktów lub usług, ale także promocję celów i idei określonych organizacji, w tym partii politycznych czy komitetów wyborczych. Jedną z częściej wykorzystywanych form marketingu bezpośredniego są przesyłki pocztowe zawierające przekazy promocyjne. Przesyłki takie mogą być bezadresowe lub adresowe. W przypadku przesyłek bezadresowych, na rozpowszechnianych materiałach nie umieszcza się adresu odbiorcy. Takie przesyłki są dostarczane wszystkim osobom zamieszkującym wybrany przez nadawcę obszar. Ze względu na to, że przesyłki bezadresowe nie są kierowane do oznaczonego adresata, a więc nie zawierają danych osobowych, przepisy o ochronie danych osobowych nie będą miały do nich zastosowania. Z kolei przesyłki adresowe są dostarczane ściśle wyselekcjonowanej grupie zindywidualizowanych odbiorców (wyborców), a zatem wiąże się to z przetwarzaniem danych osobowych i musi być zgodne z zasadami ochrony danych osobowych. Każdy administrator – w tym każdy komitet wyborczy – o ile gromadzi informacje wyczerpujące definicję danych osobowych, powinien przestrzegać zasad wynikających zarówno z powołanych przepisów szczególnych, jak i RODO. Komitety wyborcze przetwarzające dane osobowe na potrzeby kampanii wyborczej są obowiązane legitymować się odpowiednią **przesłanką przetwarzania**, o której mowa w art. 6 i 9 ust. 2 RODO.

W odniesieniu do przetwarzania danych osobowych w celach marketingowych podstawę tę może stanowić art. 6 ust. 1 lit. a lub lit. f RODO, tj. zgoda osoby, której dane dotyczą, lub prawnie uzasadniony interes administratora lub strony trzeciej. Dla przykładu, przetwarzanie danych na potrzeby marketingu wyborczego może się odbywać zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. f RODO, w szczególności w sytuacji pozyskania danych potencjalnych wyborców ze źródeł powszechnie dostępnych, jak rejestry publiczne powszechnie dostępne (np. KRS, CEIDG itp.). Należy zauważyć, że przesłanka ta ma zastosowanie jedynie do danych, które stały się powszechnie dostępne zgodnie z prawem.

W takim przypadku szczególnego znaczenia nabiera konieczność uprzedniego spełnienia w odpowiedni sposób **obowiązku informacyjnego**. Każdy administrator danych, w tym komitet wyborczy, zbierając dane, jest obowiązany spełnić obowiązek informacyjny zarówno wtedy, gdy dane są zbierane bezpośrednio od osób, których one dotyczą, jak i z innych źródeł. Realizacja tego obowiązku ma podstawowe znaczenie dla umożliwienia osobom, których dane dotyczą, realizacji ich praw ochrony danych osobowych, np. prawa sprzeciwu wobec przetwarzania danych osobowych w celach marketingowych czy wycofania zgody. Z prawnego punktu widzenia komitet wyborczy jest odrębnym bytem od podmiotów go tworzących. Jeżeli komitet wyborczy pozyskał dane osobowe **w celu prowadzenia agitacji wyborczej** w konkretnej kampanii wyborczej, nie oznacza to, że dane te będą mogły być automatycznie wykorzystane w innej kampanii wyborczej, czy przekazywane bez zgody osoby, której dane dotyczą, np. partii politycznej tworzącej ten komitet wyborczy. Komitet wyborczy może pozyskiwać dane do celów agitacji wyborczej ze źródeł, z których takie pozyskanie jest zgodne z prawem. W konsekwencji komitet wyborczy musi mieć pewność co do źródła oraz legalności pozyskania z niego danych. Z tego względu w pierwszej kolejności należy rekomendować zbieranie danych bezpośrednio od osób, których one dotyczą. W przypadku pozyskania danych z innych źródeł albo ich wykorzystania w sytuacji, gdy pierwotnie zostały zebrane w innym celu, wymaga się szczególnej ostrożności i w wielu sytuacjach może to nie być zgodne z prawem. W szczególności, fakt pełnienia przez kandydata funkcji publicznej nie uzasadnia możliwości pozyskania i dalszego przetwarzania danych pochodzących ze zbiorów prowadzonych przez instytucję, w której ta funkcja jest pełniona. Z tego powodu nie jest dopuszczalne wykorzystanie **w celach marketingu wyborczego** danych ze zbiorów ewidencji ludności prowadzonej przez gminy, gdyż warunki dla udostępnienia danych z tej ewidencji przewidują odrębne przepisy¹⁸, czy też z ewidencji ksiąg wieczystych¹⁹.

Poważnym naruszeniem przepisów o ochronie danych osobowych jest wykorzystanie w celach wyborczych przez różne osoby (czasami członków rodziny kandydata lub jego sympatyków) danych z różnych zbiorów, do których mają one dostęp w ramach wykonywanej przez siebie

pracy, np. danych pełnoletnich uczniów szkoły, pacjentów zakładów leczniczych czy danych użytkowników karty miejskiej (nieuprawniona zmiana pierwotnego celu przetwarzania). Takie działanie oznacza udostępnienie danych osobom nieupoważnionym, a komitety wyborcze nie są uprawnione do wykorzystywania tak pozyskanych informacji.

Komitety wyborcze nie mogą przekazywać przetwarzanych przez siebie danych osobowych pozyskanych na podstawie przepisów Kodeksu wyborczego (np. listy poparcia, rejestrów wpłat środków finansowych na kampanie) innym podmiotom danych poza sytuacjami wyraźnie uregulowanymi w przepisach ww. aktu prawnego. Odnosi się to również do podmiotów, które na podstawie art. 84 Kodeksu wyborczego tworzą komitety wyborcze (partie polityczne, koalicje partii politycznych, stowarzyszenia i organizacje społeczne). W przypadku przetwarzania przez komitety wyborcze w ramach agitacji wyborczej danych osobowych, które nie zostały pozyskane bezpośrednio na podstawie przepisów Kodeksu wyborczego, przekazywanie takich danych jest możliwe, jednak pod warunkiem spełnienia wymagań wynikających z przepisów RODO.

Obok **reklam internetowych** w kampaniach wyborczych powszechnie już wykorzystywane są **media społecznościowe**. Łatwość z jaką można dotrzeć do potencjalnych wyborców i zwolenników ze swoim programem wyborczym przemawia za zwiększaniem wydatków z budżetów komitetów wyborczych na te formy agitacji. Kierowanie komunikatów i weryfikowanie ich skuteczności (w tym typów reakcji na treści) jest związane z przetwarzaniem danych osobowych odbiorców takich przekazów. Jednocześnie osoby te nie mają pełnej świadomości, kto, w jakich celach i jak długo przetwarza dotyczące ich informacje. Działania w mediach społecznościowych i reklama internetowa pozwalają na kierowanie przekazów wyborczych do precyzyjnie zdefiniowanych grup odbiorców. Mogą się one opierać nie tylko na kategoriach wiekowych, płciowych czy miejscu zamieszkania, ale także na poglądach politycznych, przekonaniach religijnych albo światopoglądowych czy też danych dotyczących orientacji seksualnej. Ryzyka związane z nieprawidłowym wykorzystaniem takich informacji wymagają zapewnienia zgodności z zasadami przetwarzania, w tym ochrony danych. Dlatego też koniecznym jest, obok stosowania zabezpieczeń, realizowanie obowiązków informacyjnych i sprawne reagowanie na żądania osób, których dane dotyczą. Komitety wyborcze oraz partie polityczne są zobowiązane do informowania w sposób przejrzysty swoich potencjalnych i zadeklarowanych zwolenników o celach przetwarzania, potencjalnych odbiorcach danych, okresach ich przechowywania oraz źródłach, z których pozyskały informacje, jeżeli nie zebrały ich samodzielnie. W przypadku wątpliwości w sprawie udzielenia informacji odbiorcy komunikatu, którego dane osobowe są przetwarzane, można posiłkować się treścią motywu 58 RODO. Przewiduje on, że zasada przejrzystości wymaga, by wszelkie informacje kierowane do ogółu społeczeństwa lub osoby, której dane dotyczą, były zwięzłe, łatwo dostępne i zrozumiałe, by były formułowane jasnym i prostym językiem,

a w stosownych przypadkach dodatkowo wizualizowane. Informacje te mogą być przekazywane w formie elektronicznej, na przykład za pomocą strony internetowej, gdy są kierowane do ogółu społeczeństwa.

Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy duża liczba podmiotów i złożoność technologiczna działań sprawiają, że osobie, której dane dotyczą, trudno jest dowiedzieć się i zrozumieć, czy dotyczące jej dane osobowe są zbierane, przez kogo oraz w jakim celu, na przykład w przypadku reklamy w internecie.

Z RODO wynika także obowiązek prowadzenia **oceny skutków dla ochrony danych** zgodnie z art. 35 z uwagi na przetwarzanie na dużą skalę szczególnych kategorii danych osobowych. W pewnym zakresie zastosowanie, obok przepisów ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych, mogą mieć także przepisy ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną i Prawa telekomunikacyjnego²⁰. Jest to związane z brakiem przepisów szczególnych o ochronie danych osobowych w ustawie o partiach politycznych oraz Kodeksie wyborczym, które regulowałyby w sposób odmienny zasady przetwarzania danych zwolenników i darczyńców przetwarzanych w ramach kampanii wyborczych. Wskazać należy na zasadę minimalizacji danych (art. 5 ust. 1 lit. c RODO), z której wynika, że dane osobowe muszą być przetwarzane jedynie w zakresie niezbędnym do celów, w których są przetwarzane. Numer telefonu czy adres e-mail może być podany opcjonalnie.

RELIZACJA ZASADY OGRANICZENIA PRZECHOWYWANIA DANYCH OSOBOWYCH W PROCESIE WYBORCZYM

6

Przepisy RODO podkreślają wagę określenia terminów przechowywania danych. Zgodnie z zasadą ograniczenia przechowywania danych, określoną w art. 5 ust. 1 lit. e RODO, dane mogą być przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dane dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane. Dane osobowe można przechowywać przez okres dłuższy, o ile będą one przetwarzane wyłącznie do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych albo do celów statystycznych. Istotny jest również motyw 39 RODO, zgodnie z którym dane osobowe powinny być adekwatne, stosowne i ograniczone do tego, co niezbędne do celów, dla których są one przetwarzane. Wymaga to w szczególności zapewnienia ograniczenia okresu przechowywania danych do ścisłego minimum. Dane osobowe powinny być przetwarzane tylko w przypadkach, gdy celu przetwarzania nie można w rozsądny sposób osiągnąć innymi sposobami. Administrator powinien ustalić termin ich usuwania lub okresowego przeglądu, ażeby zapobiec przechowywaniu danych osobowych przez okres dłuższy, niż jest to niezbędne. W czasie wyborów często pojawiają się problemy związane z ustaleniem okresu przechowywania danych pozyskanych na potrzeby prowadzenia kampanii wyborczej. Dane te administratorzy przetwarzają zarówno w związku z realizacją przepisów Kodeksu wyborczego, jak i w celach w nim nieuregulowanych, ale związanych z wyborami (np. lista wolontariuszy wspierających kampanię danego kandydata, dane pozyskiwane z jawnych rejestrów publicznych, dane zgromadzone przez komitety wyborcze podlegające rozwiązaniu itp.). Należy zaznaczyć, że zgodnie z zasadą ograniczenia przechowywania, dane w postaci umożliwiającej identyfikację osób, których dotyczą, nie mogą być przetwarzane dłużej niż jest to niezbędne do osiągnięcia celu ich przetwarzania, czyli celu, dla którego zostały zebrane. Oznacza to, że dłuższe przechowywanie danych jest dopuszczalne jedynie w sytuacji, gdy wymagają tego przepisy szczególne. Jeżeli więc przepisy nie regulują bezpośrednio okresu retencji zebranych danych administrator powinien zapewnić ograniczenie ich przechowywania do niezbędnego minimum. W Kodeksie wyborczym i w aktach wykonawczych do niego wskazano zasady przechowywania dokumentów z wyborów. Zgodnie z jego art. 8 § 1, dokumenty z wyborów są przekazywane do archiwów państwowych i mogą być udostępniane, a art. 8 § 1a ww. ustawy wskazuje, że dokumenty z wyborów są przechowywane przez co najmniej 5 lat. Jednocześnie art. 8a Kodeksu wyborczego reguluje także zasady postępowania przez komitety wyborcze z kartami wykazu podpisów obywateli popierających utworzenie komitetu wyborczego albo zgłoszenie listy kandydatów lub kandydata – w przypadku niedokonania zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego w wyborach albo niedokonania zgłoszenia listy kandydatów lub kandydata w wyborach.

Przechowywanie danych osobowych zarówno przez organy wyborcze, jak i inne podmioty publiczne, których rolę określa Kodeks wyborczy wynika bezpośrednio z przepisów tego Kodeksu i aktów wykonawczych do niego. W związku z nowelizacją Kodeksu wyborczego w 2023 r. wprowadzono scentralizowany model gromadzenia danych osobowych związanych z wyborami w Centralnym Rejestrze Wyborców. W części A wskazanego rejestru gromadzi się dane obywateli polskich, natomiast w części B gromadzi się dane obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi oraz dane obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej. Zakres gromadzonych danych osobowych w Centralnym Rejestrze Wyborców określa art. 18a Kodeksu wyborczego. Kodeks wyborczy reguluje także zasady retencji danych osobowych w Centralnym Rejestrze Wyborców. Zgodnie z art. 18 § 11 ww. aktu prawnego zapisy w dziennikach systemów (logach) Centralnego Rejestru Wyborców przechowywane są przez 5 lat od dnia ich utworzenia. W art. 18c oraz art. 18d Kodeksu wyborczego określone są przesłanki usuwania danych z Centralnego Rejestru Wyborców. Zgodnie natomiast z art. 18e Kodeksu wyborczego do weryfikacji prawidłowości danych osobowych zawartych w Centralnym Rejestrze Wyborców oraz stwierdzania niezgodności tych danych ze stanem faktycznym stosuje się art. 11 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności. Innym przykładem gromadzenia danych osobowych przez organy publiczne jest przechowywanie ich przez ministra właściwego do spraw informatyzacji określonych w art. 42 § 5 Kodeksu wyborczego zarejestrowanych przez mężów zaufania (z wykorzystaniem własnych urzędzeń rejestrujących) czynności obwodowych komisji wyborczych. Zgodnie z procedurą określoną w art. 42 § 6a wskazane materiały mogą być przekazywane przez męża zaufania do ministra właściwego do spraw informatyzacji przy użyciu:

- 1) usługi elektronicznej udostępnionej przez tego ministra, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, **który przechowuje je do czasu stwierdzenia ważności wyborów;**
- 2) usługi elektronicznej udostępnionej w publicznej aplikacji mobilnej, o której mowa w art. 19e ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, po uwierzytelnieniu męża zaufania z wykorzystaniem certyfikatu, o którym mowa w art. 19e ust. 2a tej ustawy, wydanego użytkownikowi publicznej aplikacji mobilnej po uwierzytelnieniu w sposób określony w art. 20a ust. 1 tej ustawy, **który przechowuje je do czasu stwierdzenia ważności wyborów.**

Ograniczenie w zakresie przechowywania zarejestrowanych czynności obwodowych komisji wyborczych ustawodawca nakłada także na „męża zaufania”, który przetwarza materiał wyłącznie w celu, o którym mowa w 42 § 6 lub 6a Kodeksu wyborczego, i usuwa go niezwłocznie, po przekazaniu ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji, z urzędu rejestrującego

oraz wszelkich, zarówno fizycznych, jak i wirtualnych, nośników pamięci, na których został zapisany, a których mąż zaufania pozostaje posiadaczem (art. 42 § 6c Kodeksu wyborczego). Także materiał zawierający zarejestrowany przebieg czynności obwodowych komisji wyborczych, który nie został przekazany ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji, podlega usunięciu z urzędnika rejestrującego oraz wszelkich, zarówno fizycznych, jak i wirtualnych, nośników pamięci, na których został zapisany, nie później niż do końca dnia następującego po dniu, w którym obwodowa komisja wyborcza przekazała protokół głosowania w obwodzie komisji wyborczej wyższego stopnia (art. 42 § 6d Kodeksu wyborczego).

W przypadku komitetów wyborczych okres przechowywania danych uzależniony jest:

- od okresu, w jakim istnieją one jako byt prawny – mogą one bowiem ulec rozwiązaniu z mocy prawa lub przed dniem wyborów w trybie przepisów o ich rozwiązaniu i z tą datą przestają istnieć jako administratorzy danych,
- od przestanki przetwarzania danych.

Jeżeli komitety wyborcze przetwarzają dane:

- na podstawie przepisów prawa (np. prowadzą rejestry kredytów oraz wpłat o wartości przekraczającej łącznie od jednej osoby fizycznej kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę lub dane kandydatów i członków komitetu lub listy poparcia dla zgłoszenia kandydata na wójta, posła, senatora czy prezydenta), to retencja danych zawartych w dokumentach wyborczych będzie wynikała z tych przepisów;
- na podstawie zgody lub prawnie uzasadnionego interesu administratora (np. dane pozyskane ze źródeł powszechnie dostępnych), to ich retencja będzie wynikała z ogólnych zasad RODO, tj. do czasu realizacji celu, dla którego dane zostały pozyskane.

Retencja danych będzie zatem wynikała odpowiednio albo ze szczegółowych przepisów prawa wyborczego albo bezpośrednio z RODO.

Oznacza to, że w drugim przypadku przetwarzane dane osobowe powinny być niezwłocznie usunięte po osiągnięciu celu ich przetwarzania. Procedury uszczegółowiające termin, czy też sposób usunięcia danych, ze względu na wskazaną w RODO zasadę rozliczalności, powinna określać polityka prywatności prowadzona przez tych administratorów stosownie udokumentowana. Jeżeli administrator będzie dysponował zgodą jednoznacznie wskazującą na możliwość przekazania tych danych w konkretnych celach innemu administratorowi, np. podmiotowi, który założył komitet, to usunięcie tych danych powinno nastąpić niezwłocznie po ich przekazaniu, przy czym nabywający dane (np. partia polityczna, stowarzyszenie, fundacja itp.) staje się ich odrębnym administratorem wraz ze wszystkimi konsekwencjami wynikającymi z RODO (musi spełnić wszystkie obowiązki z RODO i umożliwić realizację praw osobom, których dane pozyskał, m.in. prawo do wycofania zgody, złożenia sprzeciwu i usunięcia danych).

ZAPEWNIENIE ZASADY INTEGRALNOŚCI I POUFNOŚCI - BEZPIECZEŃSTWO PRZETWARZANIA DANYCH OSOBOWYCH

7

Jednym z obowiązków administratora wynikającym z RODO jest właściwe zabezpieczenie danych osobowych, polegające na wdrożeniu środków technicznych i organizacyjnych odpowiadających m.in. charakterowi, zakresowi, kontekstowi i celom przetwarzania oraz ryzykom naruszenia praw lub wolności podmiotów danych. Administratorzy przetwarzający dane na potrzeby kampanii wyborczej, zgodnie z art. 32 RODO, przy uwzględnieniu różnych czynników o charakterze technicznym oraz organizacyjnym, są zobowiązani zapewnić należyte bezpieczeństwo przetwarzanych danych oraz prowadzić rejestr czynności przetwarzania zgodnie z art. 30 RODO.

Przykładowe środki służące zabezpieczeniu danych to:

- pseudonimizacja i szyfrowanie danych osobowych,
- zdolność do zapewnienia poufności, integralności, dostępności i odporności systemów i usług przetwarzania,
- zdolność do szybkiego przywrócenia dostępności danych osobowych i dostępu do nich w razie uszkodzenia fizycznego lub technicznego,
- regularne testowanie, mierzenie i ocenianie skuteczności środków technicznych i organizacyjnych mających zapewnić bezpieczeństwo przetwarzania.

RODO nie zawiera szczegółowych wymogów dotyczących organizacyjnego i technicznego zabezpieczenia danych osobowych, lecz określa jedynie ogólne zasady w tym zakresie. Środki te powinny być dostosowane do zidentyfikowanych ryzyk w organizacji oraz uwzględniać aktualny stan wiedzy w tym zakresie. Administracja wyborcza powinna wziąć pod uwagę wymogi określone przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych²¹.

Kodeks wyborczy jako odpowiedzialnego za bezpieczeństwo przetwarzania danych osobowych w Centralnym Rejestrze Wyborców wprost wskazuje w art. 18 § 4 ministra właściwego do spraw informatyzacji.

Organ ten prowadzi w systemie teleinformatycznym Centralny Rejestr Wyborców, a także zapewnia jego utrzymanie i rozwój w celu realizacji zadań określonych w Kodeksie, w tym:

- 1) zapewnia ochronę przed nieuprawnionym dostępem do Centralnego Rejestru Wyborców;
- 2) zapewnia integralność danych w Centralnym Rejestrze Wyborców;
- 3) zapewnia dostępność systemu teleinformatycznego, w którym Centralny Rejestr Wyborców jest prowadzony, dla podmiotów przetwarzających dane w tym rejestrze;
- 4) przeciwdziała uszkodzeniom systemu teleinformatycznego, w którym Centralny Rejestr Wyborców jest prowadzony;
- 5) określa zasady bezpieczeństwa przetwarzanych danych, w tym danych osobowych;
- 6) określa zasady zgłaszania naruszenia ochrony danych osobowych;
- 7) zapewnia rozliczalność działań dokonywanych na danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Wyborców;
- 8) zapewnia poprawność danych przetwarzanych w Centralnym Rejestrze Wyborców.

Każdy z administratorów odpowiada za bezpieczeństwo przetwarzanych danych, za wydanie stosownych upoważnień, za szkolenie pracowników, wolontariuszy, np. w zakresie, aby dane osobowe nie znalazły się na prywatnych kontach społecznościowych tych osób oraz, aby danych nie rozpowszechniano wbrew przyjętym procedurom bezpieczeństwa czy cyberbezpieczeństwa. Wskazać należy, że wpływanie na wybory to ryzyko naruszenia nie tylko danych osobowych, ale i podstawowych interesów państwa.

PRZETWARZANIE DANYCH OSOBOWYCH DOTYCZĄCYCH POGLĄDÓW POLITYCZNYCH WYMAGA ODPOWIEDNICH ZABEZPIECZEŃ

8

W kontekście przeprowadzania wyborów na uwagę zasługuje motyw 56 RODO, z którego wynika, że jeżeli w ramach działań związanych z wyborami funkcjonowanie systemu demokratycznego w państwie członkowskim wymaga zbierania przez partie polityczne danych osobowych dotyczących poglądów politycznych obywateli, można zezwolić na przetwarzanie tych danych z uwagi na względy interesu publicznego pod warunkiem ustanowienia odpowiednich zabezpieczeń. Kodeks wyborczy w art. 106 reguluje zasady zbierania podpisów przez komitety wyborcze i wyborców. Należy również wskazać, że ww. Kodeks w art. 8 wskazuje na zasady postępowania z dokumentami z wyborów po ich zakończeniu. Przepis ten zawiera delegację ustawową do wydania rozporządzenia mającego regulować sposoby i okres przechowywania takich dokumentów w archiwach²². Ustawodawca w art. 8a Kodeksu wyborczego reguluje także zasady postępowania z kartami wykazu podpisów obywateli popierających utworzenie komitetu wyborczego albo zgłoszenie listy kandydatów lub kandydata – w przypadku niedokonania zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego w wyborach albo niedokonania zgłoszenia listy kandydatów lub kandydata w wyborach. Pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego dokonuje w takim przypadku protokolarnego zniszczenia ww. kart, które powinno nastąpić nie później niż w ciągu 3 dni po upływie terminu na dokonanie zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego albo zgłoszenia listy kandydatów lub kandydata. Z tej czynności sporządzany jest protokół potwierdzający zniszczenie, który pełnomocnik wyborczy niezwłocznie przekazuje organowi wyborczemu właściwemu do przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego albo komisji właściwej do przyjęcia zgłoszenia listy kandydatów lub kandydata.

OBOWIĄZEK PROWADZENIA REJESTRŪ CZYNNOŚCI PRZETWARZANIA DANYCH OSOBOWYCH

9

RODO przewiduje, że administratorzy mają obowiązek prowadzenia rejestru czynności przetwarzania danych osobowych. Obowiązek prowadzenia rejestru czynności przetwarzania dotyczy następujących sytuacji, gdy przetwarzanie może powodować ryzyko naruszenia praw lub wolności osób, których dane dotyczą, gdy przetwarzanie nie ma charakteru sporadycznego, gdy przetwarzanie obejmuje szczególne kategorie danych osobowych (jak np. pochodzenie rasowe, etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne, światopoglądowe, dane na temat zdrowia, seksualności, orientacji seksualnej, dane genetyczne lub biometryczne) lub dane osobowe dotyczące wyroków skazujących i czynów zabronionych. Artkuł 30 RODO wskazuje obligatoryjne elementy takiego rejestru.

Ważne!

Zarówno administratorzy będący podmiotami publicznymi, jak i wszystkie komitety wyborcze mają obowiązek stosować przepisy dotyczące rejestru przetwarzania danych ze względu na fakt przetwarzania szczególnych kategorii danych osobowych dotyczących poglądów politycznych.

ZGŁASZANIE NARUSZEŃ OCHRONY DANYCH

10

Z art. 33 RODO wynika obowiązek zgłaszania naruszeń ochrony danych osobowych Prezesowi UODO.

Przez pojęcie naruszenia ochrony danych należy rozumieć, jak stanowi RODO, naruszenie bezpieczeństwa prowadzące do przypadkowego lub niezgodnego z prawem zniszczenia, utracenia, zmodyfikowania, nieuprawnionego ujawnienia lub nieuprawnionego dostępu do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych (art. 4 pkt 12 RODO).

Żeby zaistniało naruszenie, muszą być spełnione łącznie trzy przesłanki:

- naruszenie musi dotyczyć danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych przez podmiot, którego dotyczy naruszenie,
- skutkiem naruszenia musi być zniszczenie, utracenie, zmodyfikowanie, nieuprawnione ujawnienie lub nieuprawniony dostęp do danych osobowych,
- naruszenie jest skutkiem naruszenia zasad bezpieczeństwa danych.

Można wyróżnić trzy typy naruszenia ochrony danych osobowych:

- naruszenie poufności – polega na ujawnieniu danych osobowych nieuprawnionej osobie,
- naruszenie dostępności – polega na trwałej utracie lub zniszczeniu danych osobowych,
- naruszenie integralności – polega na zmianie treści danych osobowych w sposób nieautoryzowany.

Ważne!

W przypadku naruszenia administrator niezwłocznie (w miarę możliwości nie później niż w terminie 72 godzin od stwierdzenia naruszenia) zgłasza je Prezesowi Urzędu, chyba że jest mało prawdopodobne, żeby naruszenie powodowało uszczerbek w prawach lub wolnościach osób fizycznych.

Zgłoszenie naruszenia organowi nadzorcemu powinno zawierać co najmniej takie informacje, jak:

- charakter naruszenia, w tym w miarę możliwości rodzaj danych oraz przybliżoną liczbę osób, których naruszenie dotyczy,
- imię i nazwisko oraz dane kontaktowe inspektora ochrony danych lub oznaczenie innego punktu kontaktowego, od którego można uzyskać więcej informacji,
- przewidywane konsekwencje naruszenia ochrony danych osobowych,
- zastosowane lub proponowane środki w celu zaradzenia naruszeniu ochrony danych osobowych, w tym środki służące zminimalizowaniu ewentualnych negatywnych skutków naruszenia.

Zgodnie z art. 34 pkt 1 RODO, jeżeli naruszenie ochrony danych osobowych może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, administrator bez zbędnej zwłoki o takim naruszeniu zawiadamia osobę, której dane dotyczą.

Zatem administrator jest zobowiązany do zawiadomienia osoby, której dane dotyczą, gdy spełnione zostaną łącznie dwie przesłanki:

- dojdzie do naruszenia ochrony danych osobowych,
- może ono powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osoby, której dane dotyczą.

Do takich przypadków należą sytuacje, w których naruszenie prowadzi do dyskryminacji, kradzieży tożsamości, oszustwa, straty finansowej lub uszczerbku na reputacji. Jeżeli naruszenie dotyczy danych wrażliwych (np. danych z list poparcia dotyczących kandydata), można założyć, że jest prawdopodobne, iż takie naruszenie może prowadzić do wskazanych wyżej szkód.

Nie jest konieczne, aby wysokie ryzyko zmaterializowało się i by faktycznie doszło do naruszenia praw lub wolności; dlatego nie ma znaczenia, czy ostatecznie ich naruszenie nastąpi.

Wystarczającym jest fakt samego pojawienia się wysokiego ryzyka naruszenia praw lub wolności.

RODO wymaga, aby osoby fizyczne zostały zawiadomione o naruszeniu ich danych „bez zbędnej zwłoki”. Oznacza to, że administrator powinien zrealizować obowiązek tak szybko, jak pozwalają na to okoliczności danej sprawy. Należy przyjąć, że im poważniejsze jest ryzyko naruszenia praw lub wolności podmiotu danych, tym szybciej powinno nastąpić zawiadomienie. Wskazuje to motyw 86 RODO. Poinformowanie na czas osób fizycznych o zaistniałym naruszeniu ma na celu umożliwienie im podjęcia niezbędnych działań zapobiegawczych dla ochrony przed negatywnymi skutkami naruszenia. Wyciek danych osobowych ujawniających poglądy polityczne czy światopoglądowe jak może mieć to miejsce w przypadku przetwarzania danych osobowych w kampanii wyborczej również można uznać za poważne ryzyko naruszenia praw lub wolności podmiotu danych.

WYZNACZENIE INSPEKTORA OCHRONY DANYCH

11

Co do zasady wyznaczenie inspektora ochrony danych (IOD) jest uprawnieniem administratora. Jednak RODO wskazuje przypadki, w których istnieje obowiązek wyznaczenia IOD.

Zgodnie z art. 37 ust. 1 RODO administrator i podmiot przetwarzający wyznaczają inspektora ochrony danych zawsze, gdy:

- przetwarzania dokonują organ lub podmiot publiczny, z wyjątkiem sądów w zakresie sprawowania przez nie wymiaru sprawiedliwości,
- główna działalność administratora lub podmiotu przetwarzającego polega na operacjach przetwarzania, które ze względu na swój charakter, zakres lub cele wymagają regularnego i systematycznego monitorowania osób, których dane dotyczą, na dużą skalę; lub
- główna działalność administratora lub podmiotu przetwarzającego polega na przetwarzaniu na dużą skalę szczególnych kategorii danych osobowych, o których mowa w art. 9 RODO, lub danych osobowych dotyczących wyroków skazujących i czynów zabronionych, o czym mowa w art. 10 RODO.

W art. 9 ustawy o ochronie danych osobowych doprecyzowano, że przez organy i podmioty publiczne obowiązane do wyznaczenia inspektora na podstawie w art. 37 ust. 1 lit. a RODO rozumie się: jednostki sektora finansów publicznych; instytuty badawcze; Narodowy Bank Polski. W trakcie kampanii wyborczej część podmiotów w niej uczestniczących będzie miała obowiązek wyznaczyć inspektorów ochrony danych osobowych jako organ lub podmiot publiczny, ze względu na treść art. 37 ust. 1 lit. a RODO, np. komisje wyborcze, gminy. Inne podmioty – takie jak niektóre komitety wyborcze – będą miały obowiązek wyznaczyć inspektorów ochrony danych ze względu na treść art. 37 ust. 1 lit. c RODO nakazującego taką czynność, gdy główna działalność administratora lub podmiotu przetwarzającego polega na przetwarzaniu na dużą skalę szczególnych kategorii danych osobowych, o których mowa w art. 9 RODO.

Zgodnie z art. 39 RODO, inspektor ochrony danych ma za zadanie:

- informować administratora, podmiot przetwarzający oraz pracowników, którzy przetwarzają dane osobowe, o obowiązkach spoczywających na nich na mocy niniejszego rozporządzenia oraz innych przepisów Unii lub państw członkowskich o ochronie danych i doradzać im w tej sprawie,
- monitorować przestrzeganie niniejszego rozporządzenia, innych przepisów Unii lub państw członkowskich o ochronie danych oraz polityk administratora lub podmiotu przetwarzającego w dziedzinie ochrony danych osobowych, w tym podział obowiązków, działania zwiększające świadomość, szkolenia personelu uczestniczącego w operacjach przetwarzania oraz powiązane z tym audyty,
- udzielać na żądanie zaleceń co do oceny skutków dla ochrony danych oraz monitorować jej wykonanie zgodnie z art. 35,

- współpracować z organem nadzorczym,
- pełnić funkcję punktu kontaktowego dla organu nadzorczego w kwestiach związanych z przetwarzaniem, w tym z uprzednimi konsultacjami, o których mowa w art. 36 RODO, oraz w stosownych przypadkach prowadzi konsultacje we wszelkich innych sprawach.

Ważne!

Pamiętać należy, że przyjmowane przez administratora rozwiązania dotyczące procesu wyborczego w pierwszej kolejności powinny być konsultowane z wyznaczonym IOD-em. Zgodnie z art. 37 ust. 1 RODO wyznaczenie IOD-a w wielu przypadkach będzie obowiązkowe, np. w przypadku dużych komitetów wyborczych gromadzących ogromne ilości danych osobowych czy w przypadku przetwarzania danych przez administrację wyborczą.

ODPOWIEDZI NA 16 NAJCZĘŚCIEJ ZADAWANYCH PYTAŃ

12

W niniejszej części zostały omówione wybrane zagadnienia dotyczące różnych aspektów przetwarzania danych osobowych w czasie kampanii wyborczej.

1. Kto jest odpowiedzialny za przetwarzanie danych osobowych znajdujących się na listach poparcia kandydatów w trakcie kampanii wyborczej?

Na etapie zbierania podpisów pod listami poparcia kandydatów administratorami tych danych są **poszczególne komitety wyborcze**, a po ich przekazaniu – **komisje wyborcze**. Administrator ma różne – opisane w poradniku – obowiązki związane z ich przetwarzaniem. Odnoszą się one zarówno do danych dotyczących osób udzielających poparcia komitetowi wyborczemu, jak i danych o kandydatach startujących w wyborach. Administrator powinien zapewnić przestrzeganie zasad przetwarzania danych osobowych, o których mowa w art. 5 RODO. Wśród nich w kontekście zbierania danych osobowych poprzez pozyskiwanie podpisów na listach poparcia, szczególną uwagę należy zwrócić na zasadę integralności i poufności, zgodnie z którą dane powinny być przetwarzane w sposób zapewniający im odpowiednie bezpieczeństwo, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, za pomocą odpowiednich środków technicznych lub organizacyjnych (art. 5 ust. 1 lit. f RODO). Ponadto administrator powinien m.in. spełnić obowiązek informacyjny wobec osoby, której dane dotyczą (art. 13 RODO i art. 14 RODO), a także zapewnić realizację praw osób, których dane dotyczą (np. prawo dostępu, prawo do sprostowania danych).

2. Czy komitet wyborczy może przysyłać komunikaty marketingowe pocztą elektroniczną, SMS-em, MMS-em bez wcześniejszej zgody adresatów?

Nie. Zgodnie z art. 172 ust. 1 ustawy – Prawo telekomunikacyjne, zakazane jest używanie telekomunikacyjnych urządzeń końcowych i automatycznych systemów wywołujących dla celów marketingu bezpośredniego, chyba że abonent lub użytkownik końcowy uprzednio wyraził na to zgodę. W myśl art. 209 ust. 1 pkt 25 Prawa telekomunikacyjnego, kto nie wypełnia obowiązków uzyskania zgody abonenta lub użytkownika końcowego, o której mowa m.in. w art. 172, podlega karze pieniężnej. Karę tę nakłada prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (UKE), w drodze decyzji, po przeprowadzeniu w sprawie stosownego postępowania. Zatem jeżeli działalność operatora telekomunikacyjnego narusza wymieniony przepis, można zwrócić się w tej sprawie również do UKE z prośbą o jej rozpoznanie. Z art. 172 ust. 1 Prawa telekomunikacyjnego wynika również konieczność uzyskania zgody użytkownika końcowego na używanie telekomunikacyjnych urządzeń końcowych (a więc np. telefonów) dla celów marketingu bezpośredniego. Czyli również prowadzenie agitacji poprzez tradycyjny telemarketing w imieniu komitetów wyborczych wymaga zgody użytkownika końcowego.

3. Czy burmistrz w czasie kampanii wyborczej może wykorzystać do celów związanych z własną kampanią wyborczą dane osobowe mieszkańców znajdujące się w zbiorze danych osobowych urzędu gminy?

Nie. Ewidencja ludności prowadzona jest na podstawie ustawy o ewidencji ludności²³. Żaden z przepisów tej ustawy nie daje podstaw do automatycznego wykorzystywania danych osobowych mieszkańców gminy do prowadzenia przez burmistrza własnej kampanii wyborczej. Nastąpiłaby bowiem w ten sposób nieuprawniona zmiana celu, w którym dane zostały zgromadzone, a także nie znajdowałyby to odpowiednich podstaw prawnych. Procedura udostępniania danych z ewidencji ludności została szczegółowo opisana w art. 46 ustawy o ewidencji ludności. W omawianej sytuacji udostępnienie danych w tym celu, co wynika z przepisów o ewidencji ludności (art. 46).

4. Czy wyborca ma prawo odmówić okazania dokumentu tożsamości komisji wyborczej?

Nie. Zgodnie z art. 52 § 1 Kodeksu wyborczego, przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości. Zgodnie natomiast z § 2 tego artykułu, po wykonaniu czynności, o której mowa w § 1, wyborca otrzymuje od komisji kartę do głosowania właściwą dla przeprowadzanych wyborów, opatrzoną jej pieczęcią. Wyborca potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym podpisem w przeznaczony na to rubryce spisu wyborców. Odmienności związane z głosowaniem poza granicami kraju określa art. 52 § 3 Kodeksu wyborczego.

5. Czy wyborca może w każdej sytuacji zażądać usunięcia swoich danych, które są przetwarzane na podstawie przepisów prawa dla potrzeb przeprowadzenia wyborów?

Nie, prawo do usunięcia danych (prawo do bycia zapomnianym), które zgodnie z art. 17 ust. 1 RODO, upoważnia osobę, której dane dotyczą, do żądania od administratora niezwłocznego usunięcia dotyczących jej danych osobowych, zaś administratora zobowiązuje, by bez zbędnej zwłoki usunął dane osobowe, przysługuje jeżeli zachodzi jedna z następujących okoliczności:

- dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane,
- osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. a lub art. 9 ust. 2 lit. a, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania,
- osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 1 wobec przetwarzania i nie występują nadrzędne prawnie uzasadnione podstawy przetwarzania lub osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 2 wobec przetwarzania,
- dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem,

- dane osobowe muszą zostać usunięte w celu wywiązania się z obowiązku prawnego przewidzianego w prawie Unii lub prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator,
- dane osobowe zostały zebrane w związku z oferowaniem usług społeczeństwa informacyjnego, o których mowa w art. 8 ust. 1.

Ponadto prawo to nie będzie miało zastosowania w zakresie, w jakim przetwarzanie danych jest niezbędne m.in. do:

- wywiązania się z prawnego obowiązku wymagającego przetwarzania na mocy prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, któremu podlega administrator, lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi,
- celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych zgodnie z art. 89 ust. 1, o ile prawdopodobne jest, że prawo, o którym mowa w ust. 1, uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celów takiego przetwarzania,
- do ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń.

Zatem tak długo, jak dane w związku z wyborami są przetwarzane w celu realizacji obowiązków nałożonych przepisami prawa, nie można ich usunąć.

6. Czy dane kandydatów w wyborach muszą być archiwizowane?

Tak, w przypadku zgłoszenia kandydata jego dane osobowe znajdą się w dokumentach z wyborów, które zgodnie z art. 8 ust. 1 Kodeksu wyborczego są przekazywane do archiwów państwowych i mogą być udostępniane. Na podstawie art. 8 ust. 2 Kodeksu wyborczego, dokumenty z wyborów są przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

7. Czy zgoda wyborcy jest konieczna dla przetwarzania jego danych osobowych i dalszego przetwarzania w spisie wyborców?

Nie, gdyż odbywa się to na podstawie przepisów prawa. Zgodnie z art. 26 Kodeksu wyborczego, wyborcę, któremu przysługuje prawo wybierania, ujmuje się w spisie wyborców sporządzanym w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania, w którym dana osoba jest ujęta z urzędu lub na wniosek. Spis wyborców jest sporządzany i aktualizowany przez gminę jako zadanie zlecone odrębnie na każde zarządzone wybory (poza przypadkami, gdy wyborcy są wpisywani do spisu wyborców sporządzanego przez kapitana statku oraz do spisu wyborców sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula).

8. Czy kandydatowi w wyborach przysługuje szczególna ochrona przed nieprawdziwymi informacjami?

Tak, zgodnie z art. 111 Kodeksu wyborczego, jeżeli rozpowszechniane, w tym również w prasie, materiały wyborcze, w szczególności plakaty, ulotki i hasła, a także wypowiedzi lub inne formy prowadzonej agitacji wyborczej, zawierają informacje nieprawdziwe, kandydat lub pełnomocnik wyborczy zainteresowanego komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu okręgowego wnioski o wydanie orzeczenia:

- 1) zakazu rozpowszechniania takich informacji,
- 2) przepadku materiałów wyborczych zawierających takie informacje,
- 3) nakazania sprostowania takich informacji,
- 4) nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste,
- 5) nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone,
- 6) nakazania uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 100 000 złotych na rzecz organizacji pożytku publicznego. Należy podkreślić, że zgodnie z art. 113 Kodeksu wyborczego, wykonanie uprawnień wynikających z Kodeksu nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw, wobec osób, których działanie lub zaniechania w toku kampanii wyborczej naruszyło cudze dobra osobiste lub majątkowe, w tym także w zakresie ochrony danych osobowych.

9. Czy osobie, wobec której w toku kampanii wyborczej zostały naruszone przepisy RODO przysługują jakieś roszczenia?

Tak, w związku z art. 111 Kodeksu wyborczego wskazującym, że wykonanie uprawnień wynikających z Kodeksu nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw. Osobie, której prawa naruszono, mogą przysługiwać roszczenia, o których mowa w art. 92 ustawy o ochronie danych osobowych oraz art. 79 RODO. Osobie takiej będzie przysługiwało także prawo do wniesienia skargi do Prezesa UODO, zgodnie z art. 77 RODO.

10. Czy komitety wyborcze muszą informować osoby, których dane dotyczą, o naruszeniach ochrony danych osobowych?

Tak, choć istnieją w tym zakresie ograniczenia. Zgodnie z art. 34 ust 1. RODO, jeżeli naruszenie ochrony danych osobowych może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, administrator bez zbędnej zwłoki zawiadamia osobę, której dane dotyczą, o takim naruszeniu. Z powołanego przepisu wynika, że administrator będzie zobowiązany do zawiadomienia osoby, której dane dotyczą, wówczas, gdy spełnione zostaną łącznie dwie przesłanki. Po pierwsze, musi dojść do naruszenia ochrony danych osobowych rozumianego jako „naruszenie bezpieczeństwa prowadzące do przypadkowego lub niezgodnego z prawem

zniszczenia, utracenia, zmodyfikowania, nieuprawnionego ujawnienia lub nieuprawnionego dostępu do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych” (art. 4 pkt 12 RODO). Po drugie, może ono powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osoby, której dane dotyczą. Do takich przypadków należą sytuacje, w których naruszenie prowadzi do dyskryminacji, kradzieży tożsamości, oszustwa, straty finansowej lub uszczerbku na reputacji. Jeżeli naruszenie dotyczy danych wrażliwych, można założyć, że jest prawdopodobne, iż takie naruszenie może prowadzić do wskazanych wyżej szkód. Nie jest konieczne, aby wysokie ryzyko zmaterializowało się i by faktycznie doszło do naruszenia praw lub wolności. Dlatego nie ma znaczenia, czy ostatecznie ich naruszenie nastąpi.

Wystarczający jest fakt samego pojawienia się wysokiego ryzyka naruszenia praw lub wolności. RODO wymaga, aby osoby fizyczne zostały zawiadomione o naruszeniu ich danych „bez zbędnej zwłoki”. Oznacza to, że administrator powinien zrealizować ten obowiązek tak szybko, jak pozwalają na to okoliczności danej sprawy. Należy przyjąć, że im poważniejsze jest ryzyko naruszenia praw lub wolności podmiotu danych, tym szybciej powinno nastąpić zawiadomienie, na co wskazuje motyw 86 RODO. Poinformowanie na czas osób fizycznych o zaistniałym naruszeniu ma na celu umożliwienie podmiotom danych podjęcie niezbędnych działań zapobiegawczych dla ochrony przed negatywnymi skutkami naruszenia.

Zgodnie z art. 34 ust. 2 RODO, zawiadomienie osoby, której dane dotyczą, nie jest wymagane, w następujących przypadkach:

- administrator wdrożył odpowiednie techniczne i organizacyjne środki ochrony i zostały one zastosowane do danych osobowych, których dotyczy naruszenie, w szczególności chodzi tu o szyfrowanie, uniemożliwiające odczyt osobom nieuprawnionym do dostępu do tych danych osobowych,
- administrator zastosował następnie środki eliminujące prawdopodobieństwo wysokiego ryzyka naruszenia praw lub wolności osoby, której dane dotyczą, o którym mowa w ust. 1,
- wymagałoby ono niewspółmiernie dużego wysiłku. W takim przypadku wydany zostaje publiczny komunikat lub zastosowany zostaje podobny środek, za pomocą którego osoby, których dane dotyczą, zostają poinformowane w równie skuteczny sposób.

11. Czy poseł może przekazać dane osobowe pozyskane w ramach wykonywania przez siebie obowiązków poselskich do wykorzystywania komitetowi wyborczemu w prowadzeniu agitacji wyborczej?

Nie, w art. 19 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora wskazano uprawnienia w ramach wykonywania mandatu posła (jeżeli nie narusza to dóbr osobistych innych osób) do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność organów administracji rządowej i samorządu

terytorialnego, a także spółek z udziałem Skarbu Państwa oraz zakładów i przedsiębiorstw. Zgodnie z art. 21 tej ustawy, posłowie przyjmują opinie, postulaty, wnioski wyborców oraz ich organizacji i biorą je pod uwagę w swej działalności parlamentarnej. Dane osobowe, przetwarzane w ramach określonych ww. przepisami, nie mogą być jednak wykorzystywane do innych celów niż wymienione w tych regulacjach. Poseł w ramach wykonywania swojego mandatu pozyskuje dane osobowe do wykonania konkretnych zadań określonych w ustawie regulującej sprawowanie przez niego mandatu – nie ma wśród nich wymienionego wspierania agitacji wyborczej prowadzonej przez komitety wyborcze.

12. Czy komitety wyborcze mogą w ramach prowadzonej przez siebie agitacji wyborczej przetwarzać dane osobowe pozyskane z innych źródeł niż wskazane bezpośrednio w przepisach Kodeksu wyborczego?

Tak, komitety wyborcze mogą na potrzeby prowadzenia agitacji wyborczej zbierać dane ze źródeł powszechnie dostępnych, jak: książki telefoniczne, powszechnie dostępne rejestry publiczne (np. KRS, CEIDG itp.), a także z komercyjnych baz marketingowych, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przez RODO. Wśród nich szczególne znaczenie ma realizacja zasady rzetelności i przejrzystości, o których mowa w art. 5 ust 1. lit. a RODO. Potencjalni wyborcy nie powinni być bowiem zaskakiwani działaniami komitetu wyborczego. Dlatego jest on obowiązany przekazać tym osobom określone informacje zgodnie z art. 14 RODO. Komitet wyborczy musi poinformować te osoby, np. przy pierwszym kontakcie z nimi, m.in. o źródle pozyskania danych czy celu ich przetwarzania. Osoby te muszą być też poinformowane o swoich prawach, w tym o prawie do złożenia sprzeciwu wobec przetwarzania danych w celach marketingowych. Podkreślenia wymaga, że po wyrażeniu sprzeciwu wobec przetwarzania danych przez komitet wyborczy w celach marketingu wyborczego, dane należy niezwłocznie usunąć z posiadanej bazy. Brak realizacji zasady przejrzystości w takim przypadku będzie dyskwalifikował przesłankę określoną w art. 6 ust. 1 lit f RODO a przetwarzanie danych będzie mogło się odbywać wyłącznie za zgodą osób, których dane dotyczą (art. 6 ust. 1 lit a RODO).

13. W jaki sposób obywatel może poprawić dane zawarte w Centralnym Rejestrze Wyborców?

Zgodnie z art. 22 Kodeksu wyborczego, wyborca może wnieść do właściwego miejscowo wójta reklamację na nieprawidłowości w Centralnym Rejestrze Wyborców, jeżeli nie został on ujęty w Centralnym Rejestrze Wyborców lub nie ujęto go w żadnym obwodzie głosowania albo został on nieprawidłowo ujęty w obwodzie głosowania. Reklamację wnosi się:

- 1) ustnie do protokołu,
- 2) na piśmie utrwalonym w postaci:
 - a) papierowej, opatrzonej własnoręcznym podpisem,

b) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne – do urzędu gminy właściwego ze względu na miejsce zameldowania na pobyt stały lub zamieszkania. Wójt jest obowiązany rozpatrzyć reklamację w terminie 3 dni od dnia jej wniesienia i wydać decyzję w sprawie. W celu rozpatrzenia reklamacji dane wyborcy wnoszącej reklamację mogą być sprawdzane w rejestrze PESEL. Decyzję, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wyborcy wnoszącemu reklamację. Na decyzję nieuwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie z obwodu głosowania wyborca wnoszący reklamację może wnieść, w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji, skargę za pośrednictwem wójta do właściwego miejscowo sądu rejonowego.

14. Czy dane o zarejestrowanych listach kandydatów są jawne?

Tak – są to dane jawne, do których wszyscy wyborcy mają dostęp. Zgodnie z art. 221 Kodeksu wyborczego – okręgowa komisja wyborcza sporządza obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów, zawierające informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach zawarte w zgłoszeniach list (uregulowane w art. 212 Kodeksu wyborczego) w tym także treść oświadczenia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów²⁴, w zakresie określonym w art. 13 tej ustawy. Obwieszczenie, przesyła się dyrektorowi właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego, który zapewnia jego druk i rozplakatowanie na obszarze okręgu wyborczego najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej. Zgodnie z art. 114 Kodeksu wyborczego – wójt niezwłocznie po rozpoczęciu kampanii wyborczej zapewni na obszarze gminy odpowiednią liczbę miejsc przeznaczonych na bezpłatne umieszczanie urzędowych obwieszczeń wyborczych i plakatów wszystkich komitetów wyborczych oraz poda wykaz tych miejsc do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

15. Czy jawność list kandydatów oznacza nieograniczone czasowo ich przetwarzanie w internecie?

Obwieszczenia zawierające jawne dane zgodnie z zasadą ograniczenia przechowywania wyrażoną w art. 5 ust. 1 lit. e RODO po wyborach podlegają usunięciu. Wynika to zarówno z przepisów o przechowywaniu dokumentów (art. 8 Kodeksu wyborczego), jak i ww. przepisów RODO. Obwieszczenia organów wyborczych zawierające dane osobowe po wyborach powinny zostać usunięte analogicznie jak w przypadku usuwania plakatów i haseł wyborczych przez komitety wyborcze, które to komitety mają taki obowiązek (art. 110 Kodeksu wyborczego).

16. Czy burmistrz może wykorzystać dane osobowe zawarte w spisie wyborców w celu sprawdzenia – w postępowaniu wyjaśniającym w sprawie złożonej deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi – ile osób zamieszkuje nieruchomość?

Nie. Stosownie do art. 5 ust. 1 lit. b RODO dane osobowe muszą być zbierane w konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach i nieprzetwarzane dalej w sposób niezgodny z tymi celami („ograniczenie celu”). Co więcej, wskazany cel musi być prawnie uzasadniony, zatem oparty na obiektywnie dających się usprawiedliwić przesłankach. Celem przetwarzania danych osobowych w spisie wyborców jest zaś określenie osób, którym przysługuje prawo wybierania w konkretnych wyborach, co wynika aktualnie z treści art. 26 § 3 Kodeksu wyborczego. Cel przetwarzania danych osobowych w spisie wyborców został zatem ściśle określony w ww. przepisie. W ocenie organu nadzorczego żaden przepis prawa nie uprawnia burmistrza do wykorzystania danych osobowych zawartych w spisie wyborców dla celów weryfikacji deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, co do liczby osób zamieszkałych na ww. nieruchomości. Wobec tego takie wykorzystanie danych osobowych jest niezgodne z celem, dla którego dane te zostały pozyskane, a zarazem brak jest jakiegokolwiek podstawy prawnej do ich wykorzystania w ten sposób przez burmistrza.

¹ Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 372 z późn. zm.

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 1781.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 1277 z późn. zm.

⁵ Dz. U. poz. 497 z późn. zm. Przepisy te wejdą w życie w terminie określonym w komunikacie Prezesa Rady Ministrów wydanym na podstawie art. 15 tej ustawy.

⁶ Rozporządzenia wykonawcze do ustawy Kodeks wyborczy.

⁷ Zob. art. 4 pkt. 2 RODO.

⁸ Art. 26 RODO.

⁹ Na podstawie art. 160 § 1 pkt 2a Kodeksu wyborczego.

¹⁰ Na podstawie 167 § 1 pkt 4 Kodeksu wyborczego.

¹¹ Na podstawie art. 187 i nast. Kodeksu wyborczego.

¹² Art. 156 § 1 Kodeksu wyborczego.

¹³ Na podstawie art. 84 Kodeksu wyborczego.

¹⁴ Na podstawie art. 18 § 8 Kodeksu wyborczego.

¹⁵ Pseudonimizacja oznacza przetworzenie danych osobowych w taki sposób, by nie można ich było już przypisać konkretnej osobie, której dane dotyczą, bez użycia dodatkowych informacji, pod warunkiem że takie dodatkowe informacje są przechowywane osobno i są objęte środkami technicznymi i organizacyjnymi uniemożliwiającymi ich przypisanie zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej (art. 4 pkt 5 RODO).

¹⁶ Por. wyrok ETS z dnia 20 października 2022 r. w sprawie C-306/21.

¹⁷ Por. Wytyczne Grupy Roboczej art. 29 (obecnie EROD) w sprawie przejrzystości.

¹⁸ Ustawa z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2022 r. poz. 1191 z późn. zm.).

¹⁹ Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 146, 614).

²⁰ Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2020 r. poz. 344), ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1648, 1933, 2581, z 2023 r. poz. 1394).

²¹ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2247).

²² Zob. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 11 października 2018 r. w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów (Dz. U. poz. 1995).

²³ Ustawa z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2022 r. poz. 1191 z późn. zm.).

²⁴ Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2023 r. poz. 342 z późn. zm.).

